

КРИТЕРІЙ, ПОКАЗНИКИ ТА РІВНІ РОЗВИТКУ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У статті визначено поняття «дослідницькі вміння» майбутніх учителів початкової школи, схарактеризовано критерії і показники, визначено рівні розвитку дослідницьких умінь майбутніх педагогів.

Ключові слова: дослідницькі вміння майбутніх учителів початкової школи, критерії, рівні, показники.

The article defines the concept of "research skills" of future primary school teachers, characterizes the criteria and indicators, identifies the levels of development of research skills of future teachers.

Key words: research skills of future primary school teachers, criteria, levels, indicators.

Реформування вищої освіти, чим ознаменувалось ХХІ століття, спрямовує освітній процес на забезпечення розвитку творчої особистості майбутніх педагогів, здатних ефективно здійснювати професійну діяльність на високому науковому і фаховому рівнях, вимагає від них володіння професійною компетентністю, важливою складовою якої є дослідницькі вміння. Через те, що саме в початковій школі відбувається формування дослідницьких умінь здобувачів освіти на елементарному рівні, від підготовленості майбутніх педагогів залежить, яка база для подальшої пошукової діяльності молодших школярів закладатиметься у процесі навчання. Тому, проблема формування дослідницьких умінь у майбутніх учителів початкової школи на сьогодні залишається актуальною.

Аналіз останніх публікацій (В. Базелюк, І. Раєвська, Л. Коржова, М. Фалько, М. Прокоф'єва, Л. Мельниченко та інші) свідчить про значну увагу дослідників до питання обґрунтування показників, критеріїв та рівнів розвитку дослідницьких умінь майбутніх педагогів.

У нашому дослідженні розвиток дослідницьких умінь ми розглядаємо як критерій успішної діяльності майбутнього педагога. Більшість науковців (В. Загвязинський, В. Краєвський) вважають, що сучасний учитель повинен виконувати не тільки освітні й виховні функції, а й бути дослідником-фахівцем [1, с.15]. Узагальнення відповідних підходів дозволяє зробити визначення дослідницьких умінь майбутніх учителів початкової школи - це складна система розумових операцій і практичних дій, які відповідають дослідницькій діяльності і здійснюються на основі використання знань і життєвого досвіду, що дозволяє мотивовано виконати навчальну дослідницьку діяльність або її окремі етапи, за допомогою яких формуються предметні компетенції в дослідницькій діяльності.

Виходячи із даного визначення ми виокремили компоненти, розробили критерії і визначили показники розвитку дослідницьких умінь майбутніх учителів початкової школи.

До мотиваційного компоненту ми віднесли: сформованість мотивації до здійснення дослідницької діяльності, здатність до такої діяльності характеризується сформованістю дослідних умінь. Когнітивний компонент розглядається нами як сукупність знань і понять, які потрібні майбутньому педагогу, щоб ставити і вирішувати дослідницькі завдання у своїй професійній діяльності. Процесуальний характеризується сукупністю інтегративних умінь суб'єкта виконувати дослідницькі дії, необхідні для вирішення дослідницьких завдань у педагогічній діяльності. Рефлексивний передбачає практичні установки,

потреби, уміння здійснювати рефлексивну діяльність, проводити коригування власної діяльності (табл.1).

Табл. 1.

Критерії, показники компонентів розвитку дослідницьких умінь майбутніх учителів початкової школи

Компонент	Критерії	Показники
Мотиваційний	Зацікавлення студентів в оволодінні дослідницькими вміннями та проведенні досліджень, усвідомлення їхнього значення і цінності в професійній діяльності майбутнього вчителя початкової школи	Розвиненість, міцність, стійкість, осмисленість мотивів професійно-педагогічної діяльності
Когнітивний	Володіння системними знаннями про зміст, методологію і логіку проведення досліджень, їх особливості в галузі початкової освіти	Повнота, цілісність, глибина, системність психолого-педагогічних знань;
Процесуальний	сукупність інтегративних умінь суб'єкта виконувати дослідницькі дії, необхідні для вирішення дослідницьких завдань у педагогічній діяльності	Комплексність, систематичність, гнучкість, самостійність педагогічних умінь
Рефлексивний	Здатність до педагогічної рефлексії	Адекватність, якість, надситуативність, діалектичність умінь, навичок самоаналізу самоконтролю, саморегулювання

Виходячи з моделі діяльності А. Леонтьєва, із структури особистості С. Рубінштейна, аналізу стандарту вищої освіти, освітньо-професійних програм за спеціальністю 013. Початкова освіта галузі знань 01 Освіта/Педагогіка для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, з урахуванням вимог професійного стандарту за професією «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», особливостей організації кожного виду занять на педагогічному факультеті, нами було виділено такі групи дослідницьких умінь: аналітико-синтетичні, прогностичні, операційні, контрольні та уточнено їх змістове наповнення (рис.1.).

Рис. 1. Структура дослідницьких умінь майбутніх учителів початкової школи

В освітньому процесі дані показники не ізольовані один від одного, а взаємопов'язані між собою у різних поєднаннях.

На підставі вивчення психолого-педагогічних досліджень В. Грубінко, А. Степанюк, М. Фалько, ступеня обґрунтованості критеріїв і показників сформованості кожного компонента, нами були визначені критерії для оцінки рівнів сформованості дослідницьких умінь майбутніх учителів початкової школи: репродуктивний, конструктивний, творчий (табл.2).

Таблиця.2.

Критерії, рівні розвитку дослідницьких умінь майбутніх учителів початкової школи

Рівні	Критерій
Репродуктивний	Має нечіткі уявлення про застосування різноманітних методів експериментальних досліджень, дослідницькі дії неусвідомлені, здійснюються інтуїтивно, спостерігається мінімальна мотивація набуття експериментальних вмінь, навичок, слабо проявляється творча активність. Самостійно не вмюють окреслити конкретний предмет діагностики та розробити інструментарій дослідження. Відсутні навички самодіагностики, рефлексії, корекції.
Конструктивний	Студент володіє матеріалом, вміє формулювати систему знань з теми на основі загально-дидактичних принципів, вміє формулювати мету, цілі, завдання експериментального дослідження
Творчий	Студент вільно формулює власні думки, погляди, переконання, чітко визначає методи експериментального дослідження, сформована наукова основа дій, в якій присутні елементи новаторства та оригінальності, високо розвинені експериментально-дослідні вміння та навички. Знання, вміння та навички аргументовані, ґрунтовні та мобільні.

Перспективи подальших розвідок полягають у визначені педагогічних умов ефективності розвитку дослідницьких умінь майбутніх учителів початкової школи в освітньому процесі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Загвязинский В.И. Исследовательская деятельность педагога: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. М.: Академия, 2006. 173с.
2. Раєвська І. М. Діагностика дослідницьких умінь учителів початкової школи у системі післядипломної педагогічної освіти. Сборник научных трудов Sworld. Одесса : Куприенко, 2013. Выпуск 2. Том 14. С. 36-42.

Рекомендує до друку науковий керівник доцент Раєвська І.М.